

YÜKSEK ENFLASYON ASGARİ ÜCRET ARTIŞINI ERİTTİ

Seyfettin Gürsel*, Ozan Bakış**, Hamza Mutluay***

Yönetici Özeti

Bu araştırma notunda 2022 yılının ocak ayı ile birlikte yılın ilk yarısında geçerli olan asgari ücret artışının bireylerin satın alma gücü üzerindeki etkisi, Ocak 2016 yılındaki asgari ücret artışı ile karşılaştırmalı olarak incelenmektedir. Asgari ücret artışı, tüketicileri fiyat artışlarına karşı koruyup alım gücünü arttırsa da veriler son dönemlerde enflasyon oranlarında görülen çarpıcı artışlar sonucunda 2022 yılının ilk yarısında yapılan zammın çok büyük oranda eridiğini göstermektedir. Özellikle yoksul kesimin tüketim sepetinde büyük yer kaplayan gıda, elektrik, gaz ve diğer yakıtlar kaleminde görülen çarpıcı fiyat artışlarının yılın ilk yarısında asgari ücretteki artışı büyük ölçüde erittiği görülmektedir.

Enflasyonun yıkıcı etkisini az da olsa bertaraf etmek için hükümet 1 Temmuz'dan itibaren geçerli olmak üzere asgari ücrette ara zamma gitmiştir. 4.253 TL olan asgari ücret yaklaşık yüzde 30'luk nominal artışla 5.500 TL'ye yükselmiştir. Yeni asgari ücret artışının temmuz ayından itibaren geçerli olması sebebiyle henüz elimizde yeterli veri olmadığı için tablo ve grafiklerde kullandığımız verilerin son gözlem noktası Haziran ayıdır. İlerleyen dönemlerde bu yapılan ara zammın etkileri Betam tarafından incelenerek araştırma notu güncellenecektir.

Asgari ücret ve altında kazananların ağırlığı

Tablo 1 asgari ücret ve altında kazananların oranının yıllar içindeki seyrini göstermektedir. Yıllar içinde değişkenlik olmakla birlikte, yaklaşık olarak her üç çalışandan birinin asgari ücret veya altında ücret geliri elde ettiği görülmektedir. Kayıt dışı çalışanlar için bu oran çok daha yüksektir (yaklaşık olarak yüzde 60). Öte yandan kayıtlı çalışanlarda ise son yıllarda bu oranın artış eğiliminde olduğu dikkat çekmektedir. 2021 yılında asgari ücret ve altında kazananların

* Prof. Dr. Seyfettin Gürsel, Betam, Direktör, seyfettin.gursel@eas.bau.edu.tr

** Prof. Dr. Ozan Bakış, Betam, Direktör Yardımcısı, ozan.bakis@eas.bau.edu.tr

*** Hamza Mutluay, Betam, Araştırma Görevlisi, hamza.mutluay@eas.bau.edu.tr

oranı toplamda yüzde 33,6, kayıtlı ve kayıt dışı çalışanlarda ise sırasıyla yüzde 29,9 ve yüzde 61'dir. Asgari ücretin kayıt dışı istihdamda bir nevi referans ücret olarak alındığı düşünüldüğünde Türkiye'de ücretli çalışanların büyük bir çoğunluğunun asgari ücret artışlarından önemli ölçüde etkilendiği rahatlıkla söylenebilir.

Tablo 1: Asgari ücret ve altında kazananların oranı (% , 2004-2021)

	Toplam	Kayıtlı	Kayıt Dışı
2004	41.6	28.7	69.5
2005	33.0	21.7	57.8
2006	33.2	22.5	57.7
2007	29.2	20.3	52.0
2008	28.6	19.9	54.6
2009	25.5	17.9	48.8
2010	28.0	19.7	54.2
2011	26.9	19.9	49.9
2012	29.7	23.5	53.7
2013	27.1	21.0	54.8
2014	28.6	23.2	54.1
2015	33.1	27.7	60.9
2016	35.8	31.0	61.0
2017	31.6	26.9	56.3
2018	33.3	27.9	62.2
2019	39.8	34.7	67.5
2020	34.2	30.4	61.2
2021	33.6	29.9	61.0

Kaynak: Hanehalkı İşgücü Anketi, Betam hesaplaması.

Not: Gelir sorusu anket ayında işe başlayanlar ile gelirini beyan etmeyenler için sıfır "0" olarak kodlanmaktadır. Bundan dolayı asgari ücret ve altında kazananların oranı hesaplanırken gelirini "0" beyan edenler dikkate alınmamıştır. Öte yandan gelir bilgisi beyana dayalı olduğu için ve cevaplayanların büyük bir çoğunluğu gelir bilgisini verirken gelirini yuvarladığı için asgari ücret ve altında ücret geliri elde edenlerin sayısı hesaplanırken asgari ücretin yüzde 5 fazlası eşik olarak kullanılmıştır. Asgari Geçim İndirimi (AGİ) uygulaması 2008'de başladığı için önceki yıllara ait asgari ücret AGİ katkısı yer almamaktadır. 2008 öncesinde çalışanlar harcama fişlerini biriktirerek KDV iadesi alıyorlardı. KDV iadesi yıllık olarak hesaplanmakla birlikte her aya düşen miktarı hesaplamak mümkündür. Yaptığımız hesaplamalara göre KDV iadesi asgari ücretle çalışan birinin aylık gelirinde yaklaşık olarak yüzde 8'lik bir artışa denk düşmektedir. Yıllar arası kıyaslama yapabilmek için 2008 öncesi asgari ücretler 1,08 ile çarpılmıştır.

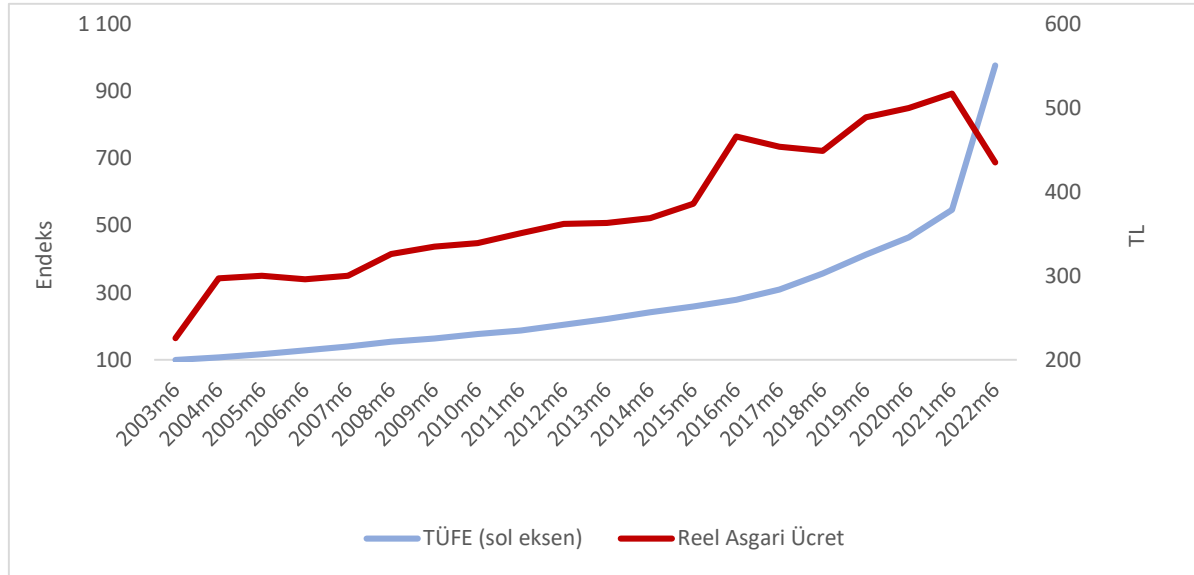
Asgari ücretin ve enflasyonun yıllar içindeki seyri

Şekil 1'de asgari ücretin ve enflasyonun yıllar içindeki seyri gösterilmektedir. 2004 yılının başında asgari ücret yüzde 40 gibi çok yüksek bir oranda artırılmıştır. Bu dönemde enflasyon tek hanelerde seyrettiğinden Haziran 2003'te 226 TL olan reel asgari ücret, Haziran 2004'te

297 TL'ye yükselmiş (yüzde 31 artış) ve 2007 Haziran ayına kadar da 300 civarında seyretmiştir¹. Bu dönemde enflasyonun da tek hanelerde seyrettiğini hatırlatalım (Şekil 1 ve Ek Tablo 1). İzleyen dönemde reel asgari ücrette yavaş bir tempoda da olsa düzenli bir artış gözlemlenmektedir. Bu artış sonucu reel asgari ücret Haziran 2014'te 369 TL'ye kadar yükselmiştir. Yedi yılda reel asgari ücret yüzde 23 oranında artmıştır.

2004 yılından sonra en yüksek nominal asgari ücret artışı 2016 yılı başında (yüzde 30) gerçekleşmiştir. 2016'da yıllık enflasyonun düşük bir oranda (yüzde 8) gerçekleşmesi ile reel asgari ücret yüzde Haziran 2015'ten Haziran 2016'ya yüzde 21 oranında artarak 386 TL'den 466 TL'ye yükselmiştir. 2003 Haziran-2016 Haziran döneminde reel asgari ücret iki katından biraz fazla artmıştır.

Şekil 1: Reel Asgari ücret (TL) ve TÜFE(2003 Haziran=100)

Kaynak: Tüik, Betam

İzleyen yıllarda reel asgari ücret artışlarının duraksadığı gözlemlenmektedir (Şekil 1 ve Ek Tablo 1). Enflasyon da 2017'den itibaren çift haneye yükselmiş ve artış temposu yükselmiştir. 2020 yılı mayıs ayından itibaren artış hızlanmış ve nominal asgari ücrete de yüksek artışlar yapılmaya başlanmıştır. 2019 Haziran ayında 489 TL olan reel asgari ücret 2021 Haziranında yüzde 5,7 artışla ancak 517 TL'dir.

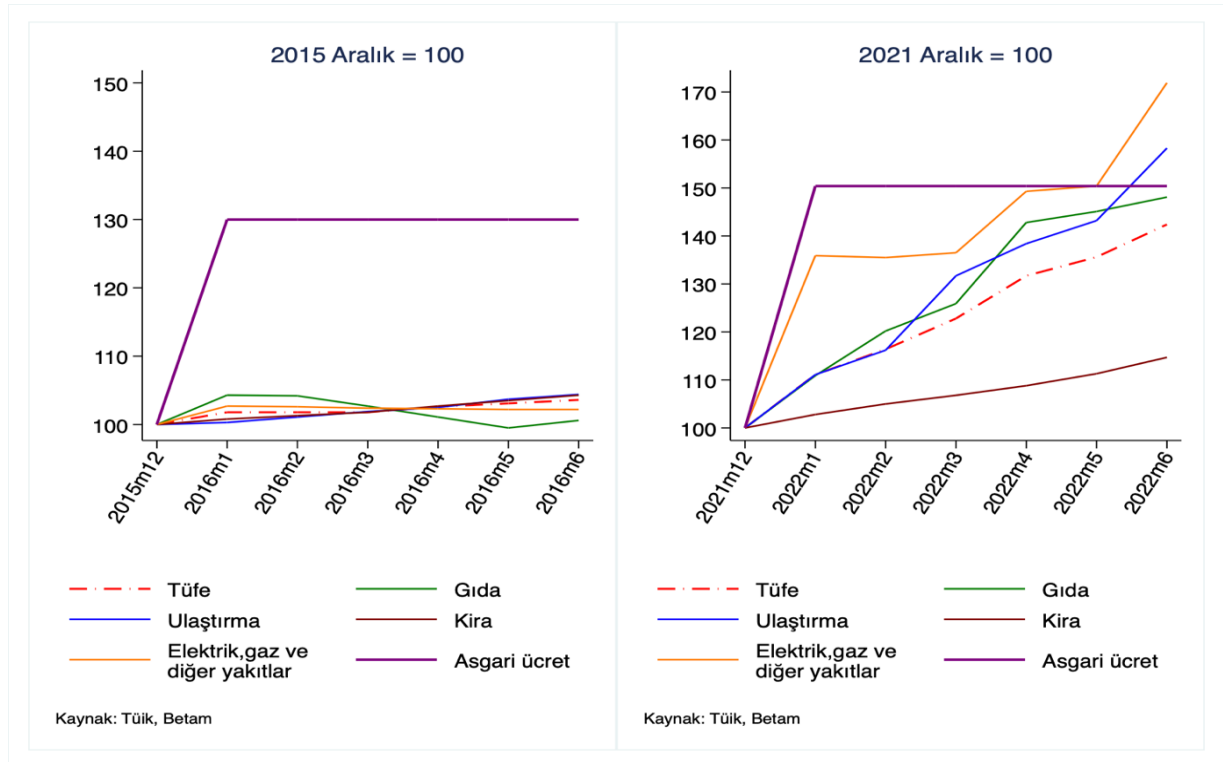
¹ 2022 yılı henüz tamamlanmadığı için yıllık enflasyon oranı mevcut değil. Dolayısıyla 2022 Haziran ayı için asgari ücreti değerini enflasyon etkisinden arındırmak için 2003 yılı haziran ayı fiyat endeksi baz alınmıştır. Diğer yıllardaki reel asgari ücret hesaplamaları için de aynı yöntem izlenmiştir.

Enflasyon 2022 yılı haziran ayında yıllık bazda yüzde 78,6 ile rekor bir seviyeye ulaşmıştır. 2022 başında asgari ücrete yapılan yüzde 50 zamma rağmen 2022 yılı haziran ayında reel asgari ücretin yüzde 15,9 azaldığı görülmektedir. Bir yıl önce 517 TL olana reel asgari ücret 435 TL'ye gerilemiştir (Şekil 1, Ek Tablo 1). Yüksek enflasyonun asgari ücret artışlarını hızla erittiği yeni bir döneme girildiği açıktır.

Gıda, konut ve ulaştırma enflasyonu asgari ücreti eritti

Asgari ücret artışının tüketicilerin alım gücünü nasıl etkilediğini anlamak için düşük ve orta gelirliilerin tüketim sepetindeki ağırlığın yaklaşık yüzde 50'sini oluşturan gıda, kira, elektrik, gaz ve diğer yakıtlar ile ulaştırma enflasyonunun seyrine TÜFE ile karşılaştırmalı olarak bakılabilir. Karşılaştırmaların kolaylaştırılması için her bir kalemin 2015 ve 2021 yılı aralık ayı değeri 100 alınarak Şekil 2'deki endeksler oluşturulmuştur.

Şekil 2: Agari ücret ve harcama grupları endeks artışları

2016 yılında tüm alt kalemlerin fiyat endekslerinde zaman içinde ya azalmalar ya da sınırlı artışların gerçekleştiği görülmektedir (Şekil 2'de sol grafik). Hatta gıda fiyatları 2016 Şubat ayından itibaren düşüşe geçmiştir. Tüketim kalemlerindeki düşük fiyat artışları ile asgari ücrette görülen yüzde 30'luk nominal artış yukarıda açıklandığı gibi hanelerin reel anlamda gelirlerinde kayda değer bir artışa neden olmuş ve alım güçlerini arttırmıştır.

2022 yılı için bu durum tamamen farklıdır. Genel fiyat endeksi ile birlikte tüm fiyat kalemlerinde ciddi artışlar gerçekleşmiştir. Özellikle enerji, gıda ve ulaştırma fiyatlarında son dönemde genel endeksin bir hayli üzerinde artışlar yaşanmıştır. Kira fiyatlarındaki artış ise diğer kalemlere nazaran daha ılımlı olup TÜFE artışının altında kalmış olsa da diğer üç büyük harcama kalemindeki yüksek artışlar sonucu 2022 başında yapılan yüksek asgari ücret artışı büyük ölçüde erimiştir². Yukarıda belirttiğimiz gibi Haziran 2021’de 517 TL olan reel asgari ücret, Haziran 2022’de 435 TL’ye gerilemiştir. Hanelerin alım güçlerinde ciddi bir kayıp vardır.

Sonuç ve öneriler

Bu araştırma notunda elde edilen bulgular, 2022 yılındaki asgari ücret artışının yılın ilk 6 ayında eridiğini ortaya koymaktadır. Küresel ölçekte yaşanan gıda ve enerji krizi, döviz kuru şokları sonucunda dar gelirlilerin tüketim sepetinde önemli bir yere sahip olan gıda ve konut harcamaları kalemlerinde ilerleyen dönemlerde de artışların körükleneceği aşikardır. Dolayısıyla hükümet yılın ikinci yarısında asgari ücrette ikinci bir artış yapsa da tek seferlik artış, çalışanların gelirlerindeki erimeyi büyük olasılıkla engelleyemeyecektir. Öte yandan bu denli yüksek bir enflasyonun hâkim olduğu bir dönemde özellikle yoksul ve orta kesime doğrudan gelir destekleri gibi hükümet tarafından sosyal yardımların yapılması, fiyat artışlarına karşı bu kesimlere mensup hanelerin alım güçlerini korumaya yardımcı olacaktır.

---

² TÜFE’de yer alan kira artışları yeni kiraya çıkan evlerin kiralalarında görülen artışlar olmayıp kiraya verilmiş olan konutlarda kiralara yapılan zamlardır.

Ek Tablo 1: Asgari ücret ve Tüketici fiyat endeksi

Yıl(Haziran)	Tüfe (2003 Haziran=100)	Reel Asgari Ücret (TL)	Nominal Asgari Ücret (TL)
2003	100.0	226	226
2004	107.1	297	318
2005	116.7	300	350
2006	128.5	296	380
2007	139.5	300	419
2008	154.3	326	503
2009	163.2	335	546
2010	176.8	339	599
2011	187.9	351	659
2012	204.5	362	740
2013	221.5	363	804
2014	241.8	369	891
2015	259.2	386	1001
2016	279.0	466	1301
2017	309.4	454	1404
2018	357.0	449	1603
2019	413.1	489	2021
2020	465.3	500	2325
2021	546.8	517	2826
2022	976.7	435	4253

Kaynak: TÜİK, Betam

Ek Tablo 2: Harcama Gruplarına Göre Endeks Sonuçları(2003=100)

	Genel	Gıda ve alkolsüz içecekler	Ulaştırma	Gerçek kira	Elektrik, gaz ve diğer yakıtlar
2015 Aralık	269.54	302.27	245.87	364.90	302.92
2016 Ocak	274.44	315.22	246.71	367.72	311.04
2016 Şubat	274.38	315.10	248.61	369.70	310.65
2016 Mart	274.27	310.29	250.57	371.46	310.11
2016 Nisan	276.42	305.70	252.13	374.64	309.75
2016 Mayıs	278.02	300.69	254.90	377.52	309.65
2016 Haziran	279.33	304.18	256.62	380.66	309.58
2021 Aralık	686.95	874.42	791.13	643.07	738.56
2022 Ocak	763.23	969.71	879.32	660.79	1003.84
2022 Şubat	799.93	1051.29	919.45	675.49	1000.38
2022 Mart	843.64	1101.00	1041.68	686.71	1008.15
2022 Nisan	904.79	1248.33	1094.98	699.54	1102.57
2022 Mayıs	931.76	1268.74	1132.57	715.50	1110.93
2022 Haziran	977.90	1295.25	1252.47	737.75	1269.72

Kaynak: TÜİK, Betam

Ek Tablo 3: Tüketici Fiyat Endeksi (2003=100) Madde Ağırlıkları (%)

	Gıda ve alkolsüz içecekler	Ulaştırma	Gerçek kira	Elektrik, gaz ve diğer yakıtlar
2016	23,68	14,31	5,15	6,62
2021	25,94	15,49	5,47	5,85

Kaynak: TÜİK, Betam